

Piękno w kamień zaklęte

Czas pracy 90 minut

Maksymalna liczba punktów: 40

.....
Imię i nazwisko ucznia.....
data.....
klasa

Przeczytaj uważnie teksty i wszystkie zadania. W każdym z zadań zamkniętych wybierz jedną poprawną odpowiedź i zaznacz ją kółkiem. W zadaniach otwartych odpowiedzi zapisz starannie w wyznaczonym miejscu. Pomyłki przekreślaj. Powodzenia!

Tekst I**Zbigniew Herbert, *Kamień z katedry***

Pomysł tego szkicu przyszedł mi w Chartres, kiedy stanąłem na kamiennym ganku [...]. Płynące w górze chmury dawały złudzenie lotu. Pod nogami miałem potężny, omszały blok piaskowca z wyrytą strzałką – znamieniem muratora. Może więc warto zamiast pisać o witrażach, które modułują światło, jak gregoriański śpiew modulował ciszę, i o tajemniczych chimerach dumających nad otchłanią wieków, pomyśleć, jak ten kamień zawędrował tutaj w górę. A zatem o robotnikach – muratorach, kamieniarzach i architektach i nie o tym, co się działo w ich duszy, kiedy wznosili katedrę, ale jakich używali materiałów, narzędzi i sposobów, a także ile zarabiali. Zamiar skromny, jakby buchalter pisał o gotyku, ale średniowiecze uczy także skromności. [...]

Kamienie i zaprawę wnosili robotnicy na barkach lub wciągali przy pomocy prostych maszyn, opartych na zasadzie bloków. Rusztowania nie sięgały od podstaw budowli i przypominały jaskółcze gniazda zawieszane na zawrotnej wysokości. Na szczycie wznoszonych murów widniały żurawie i prymitywne dźwigi. Linę, do której przytwierdzone były kamienie, nawijano w dole na bęben jak dziś w wiejskich studniach. Stosowano także wielkie koła poruszane nogami robotników. Kościoły Alzacji i angielskie katedry posiadają zbiory tych prostych maszyn. Nic nie wskazuje na to, aby w ciągu wieków średnich wynaleziono cokolwiek, co by pozwalało nie tyle zastąpić, ile złagodzić wysiłek ludzkich mięśni. Gotyckie katedry są więc dosłownie dziełem ludzkich rąk. [...]

Przyjrzyjmy się ludziom pracującym na budowie. Stanowią oni małe, zhierarchizowane społeczeństwo. Na samym dole tej drabiny widzimy robotników, których miniatury przedstawiają, jak wchodzą po drabinach, niosąc kamienie i zaprawę [...]. Niewykwalifikowani mieli pracę najcięższą: kopanie fundamentów, nieraz na głębokość dziesięciu metrów, i transport materiałów. Ale przyświecała im nadzieja, zwłaszcza tym młodszym, rzutkim, że pewnego dnia ktoś inny przejmie od nich ciężkie nosidła, a oni na szczycie budowli układać będą kamienie.[...] Jeśli sprawom przypatrzeć się z zewnątrz, wygląda na to, że między grupą robotników a majstrami istniała przepaść, ale tak nie było. Bo katedry gotyckie, te wielkie improwizacje, wymagały czegoś w rodzaju organicznych związków wszystkich zajętych przy budowie.[...]

Natomiast mało albo prawie nic nie wiemy o tych, którzy pracowali w kamieniołomach. Bardzo rzadko są wzmiankowani.[...] Byli źle płatni i pracowali w najcięższych warunkach. Są anonimowymi żołnierzami krzyżowej wyprawy katedr. Ale przecież bez nich, trudzących się w wilgotnych i ciemnych podziemiach, bez nich, którzy wykuwali negatyw katedr w skale, nie byłoby do pomyślenia to, co stworzone zostało na podziw ludzkich oczu.

Barbarzyńca w ogrodzie, Wrocław 1998.

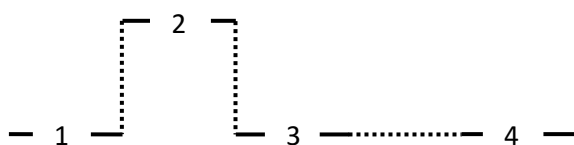
1. Z tekstu wynika, że intencją autora było: (0 - 1)
  - A. opisanie architektonicznych detali gotyckich katedr;
  - B. przedstawienie rozterek towarzyszących budowniczym;
  - C. zanalizowanie kosztów budowy katedr;
  - D. prześledzenie procesu budowy gotyckich katedr.

2. Zdanie: *Zamiar skromny, jakby buchalter pisał o gotyku, ale średniowiecze uczy także skromności* ma charakter: (0 - 1)
  - A. rzeczowego podsumowania,
  - B. naukowego wniosku,
  - C. poetyckiej refleksji,
  - D. obiektywnego komentarza.

3. Wyrażenie *tajemnicze chimery dumające nad otchłanią* to: (0 - 1)
  - A. personifikacja,
  - B. tautologia,
  - C. antyteza,
  - D. porównanie.

4. W pierwszym akapicie dominuje styl: (0 - 1)
  - A. naukowy,
  - B. publicystyczno-dziennikarski,
  - C. artystyczny,
  - D. potoczny.

5. Co było główną inspiracją autora do napisania szkicu? (0 - 1)
  - A. *tajemnicze chimery*,
  - B. *gregoriański śpiew*,
  - C. *witraże, które modulują światło*,
  - D. *blok piaskowca*.

6. Które stwierdzenie najtrafniej oddaje sens słów: *Bo katedry gotyckie, te wielkie improwizacje ... ?* (0 - 1)
  - A. Z powodu dużej liczby budowniczych konieczna była ich współpraca.
  - B. Architekci i budowniczowie katedr ściśle przestrzegali zasad sztuki budowlanej.
  - C. Pierwotne plany budowy nie były ograniczeniem dla wyobraźni architektów.
  - D. Budowa katedry była bardzo skomplikowanym przedsięwzięciem.

7. Wyraz *kamieniołom* to: (0 - 1)
- A. złożenie,
  - B. zrost,
  - C. zestawienie.
  - D. Żadna z odpowiedzi nie jest poprawna.

8. Zaznacz szereg wyrazów zawierający tylko homonimy: (0 - 1)
- A. chimera, kolumna, witraż;
  - B. rozeta, portal, kamień;
  - C. żuraw, katedra, blok;
  - D. witryna, sklepienie, apsyda.

9. Wyrazem pokrewnym wyrazowi *omszały* jest: (0 - 1)
- A. mszyca,
  - B. mech,
  - C. mucha.
  - D. Żaden z wymienionych.

10. Które wypowiedzenie odpowiada podanemu wykresowi? (0 - 1)

- A. *Na samym dole tej drabiny widzimy robotników, których miniatury przedstawiają, jak wchodzi po drabinach, niosąc kamienie i zaprawę.*
  - B. *Ale przyświecała im nadzieja, zwłaszcza tym młodszym, rzutkim, że pewnego ktoś inny przejmie od nich ciężkie nosidła, a oni na szczycie budowli układać będą kamienie.*
  - C. *Jeśli sprawom przypatrzeć się z zewnątrz, wygląda na to, że między grupą robotników a majstrami istniała przepaść, ale tak nie było.*
  - D. *Nic na to nie wskazuje, aby w ciągu wieków średnich wynaleziono cokolwiek, co by pozwalało nie tyle zastąpić, ile złagodzić wysiłek ludzkich mięśni.*
11. *Mierzyć siły na zamiary* to znaczy: (0 - 1)
- A. wyteżyc siły, aby osiągnąć cel;
  - B. dostosować zamiary do własnych możliwości;
  - C. porywać się na coś niemożliwego do realizacji;
  - D. mieć ograniczone możliwości działania.

12. Kogo i dlaczego w eseju Z. Herberta nazywa się *anonimowymi żołnierzami krzyżowej wyprawy katedr*? (0 - 1)

.....
.....
.....

13. Wyrazy o znaczeniu szczegółowym zastąp wyrazem o znaczeniu ogólnym: (0 - 1)
kościół, meczet, cerkiew, synagoga - .....
wnoszenie, kopanie, murowanie - .....

TEKST II

Tadeusz Śliwiak, *Katedra w Chartres*

Że kamień milczy – zawieszono dzwony
i ręce dopadają sznurów
jakby chciały nimi ściągnąć niebo na ziemię
Organowa muzyka trwa w kamieniu
z niej – i z zuchwałej wiary
w ten kształt co się spełnił
jest katedra

Trzeba ją w sobie pomniejszyć
wczłowieczyć w siebie
aby unieść jej obraz w oczach zapatrzonych

Ogromne koło witrażu
jest ogrodem świata
po którym chodzą święci
o twarzach kamieniarzy
– z ich ramion co dźwigały kamień
jest katedra

Jej wielkości dorównać może tylko głód

Że kamień świeci – pomnożono cienie

14. Z główną myślą tekstu Z. Herberta łączy się ten wiersz wyraźnie w zwrotce: (0 - 1)
A. pierwszej,
B. drugiej,
C. trzeciej.
D. W zakończeniu.
15. W utworze T. Śliwiaka podmiot liryczny: (0 - 1)
A. wypowiada się w pierwszej osobie;
B. próbuje „uruchomić” dzwon;
C. ukrywa się za opisem świata;
D. ujawnia swoją obecność.

16. Słowa: *Trzeba ją w sobie pomniejszyć wczłowieczyć w siebie* to zachęta do: (0-1)
 A. refleksji o ludziach, którzy budowali katedrę;
 B. wyobrażenia sobie katedry jako postaci ludzkiej;
 C. osobistego przeżycia spotkania z katedrą;
 D. spojrzenia na katedrę jak na zwyczajną budowlę.
17. W zdaniu *Ogromne koło witrażu jest ogrodem świata* orzeczeniem jest: (0 -1)
 A. jest,
 B. jest ogrodem,
 C. koło jest,
 D. jest ogromne.
18. W którym z przykładów wyrazy tworzą związek rządu? (0 -1)
 A. ręce dopadają;
 B. organowa muzyka;
 C. kamień świeci;
 D. twarzach kamieniarzy.
19. *Z ich ramion co dźwigały kamień jest katedra.* Wyjaśnij sens tego poetyckiego sformułowania. (0 -1)

.....
 .....
 .....

TEKST III   **Stanisław Wyspiański (z listu do Lucjana Rydla)**

Przede mną stała katedra złota przy zachodzącym słońcu, przyćmiona i omglona starością, młoda pięknem zaklętem – pełna dumy przeszłości – burza wyobraźni! z za której przesłaniał się tęczy w wdzięk arcydzieła.[...]

Cały gmach snuje się w górę, rozmodlił się ku niebu – patrząc nań, zdaje się, że wciąż urasta coraz wyżej, że „skrzydeł anielskich dostaje”, że przebije szklany strop gwiezdny, że potęga i siła modłów zaklętych w jego złomy przeparuje lazurowy szmat błękitu [...].

20. Cudzysłów w drugim akapicie może wskazywać na: (0 -1)
 A. poetycką aluzję,
 B. mowę zależną,
 C. ironiczne zapożyczenie,
 D. myśli narratora.
21. Wypisz i nazwij środek poetycki, dzięki któremu katedra została wyobrażona jako człowiek. (0 -1)

.....

